

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 10/2008 vp

Hallituksen esitys Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamis- sopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä huhtikuuta 2008 lähettäessään hallituksen esityksen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta tehdyn Lissabonin sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 23/2008 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan samalla päättänyt, että ympäristövaliokun-

ta voi halutessaan antaa lausuntonsa ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- yksikön päällikkö Tuula Svinhufvud, ulkoasiainministeriö
- neuvotteleva virkamies Eero Tuovinen, ympäristöministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyy Lissabonissa joulukuussa 2007 tehdyn Lissabonin sopimuksen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamisso-

pimuksen muuttamisesta ja sopimuksen voimaansaattamislain. Lissabonin sopimus vastaa sisällöltään pääosin perustuslakisopimusta, mutta poikkeaa siitä rakenteeltaan merkittävästi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on käsitellyt esitystä oman toimialansa eli ympäristön kannalta ja esittää lausuntoaan seuraavan.

Ympäristöä koskevat määräykset on sisällytetty Lissabonin sopimukseen lähes muuttamattomina verrattuna nykyisiin perussopimuksiin tai perustuslakisopimukseen, eikä merkittäviä muutoksia yhteisön ympäristöpolitiikkaan siten

esitetä. Lähtökohtana on edelleen, että ympäristöpolitiikka kuuluu unionin ja jäsenmaiden kesken jaettuun toimivaltaan. Kestävä kehitys ja korkeatasoinen ympäristönsuojelu ja ympäristön laadun parantaminen yhtenä kestävä kehityksen oluttuvuutena on yksi unionin tavoitteita määrittävä artikla, ja ympäristönsuojelun ns. läpisyperiaate vahvistetaan unionin tavoitteissa. Myös unionin ulkoisen toiminnan tavoitteina mainitaan muun ohella kehitysmaiden talouden, yhteiskunnan ja ympäristön kannalta kestävä kehityksen edistäminen sekä osallistuminen kansainvälisten toimenpiteiden kehittämiseen ympäristön laadun ja luonnonvarojen kestävä hoidon ylläpitämiseksi ja parantamiseksi kestävä kehityksen varmistamiseksi.

Ympäristönsuojelun sisällyttäminen myös oikeudellisesti sitovaan peruskirjaan on perusteltua, sillä ympäristönsuojelu on vähitellen muodostunut yhteisön oikeudessa itsenäiseksi, perinteisten vapausoikeuksien, kansalais- ja poliittisten oikeuksien (KP-oikeudet) sekä taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien (TSS-oikeudet) rinnalla huomioon otettavaksi oikeudeksi. Aineellisten oikeuksien kirjoitustapa vaihtelee merkittävästi johtuen oikeuksien erilaisista kehityshistorioista ja koontilähteestä. Perusoikeuskirjan Yhteisvastuu-osastoon sijoittuvan 37 artiklan mukaan ympäristönsuojelun korkea taso ja ympäristön laadun parantaminen on sisällytettävä unionin politiikkoihin ja varmistettava kestävä kehityksen periaatteen mukaisesti.

Varsinaiset ympäristöartiklat (aik. 174—176 art., nyt 191—193 art.) säilyvät lähes ennallaan. Ympäristölainsäädäntöä koskevat päätökset tehdään jatkossakin pääsääntöisesti määränemistöpäätöksin neuvostossa ja Euroopan parlamentin kanssa yhteispäätösmenettelyssä. Yksimielisyysvaatimus koskee kuitenkin edelleen verotukseen, kaavoitukseen, vesivarojen hallintaan ja saatavuuteen, maankäyttöön sekä energialähteiden valintaan ja energiahuollon yleiseen rakenteeseen liittyvää sääntelyä.

Ympäristöartiklojen keskeisin muutos liittyy Lissabonin sopimuksen artiklaan 191, jossa unionin ympäristöpolitiikan tavoitteisiin on li-

sätty viittaus erityisesti ilmastonmuutoksen torjumiseen. Unionin ympäristöpolitiikalla myötävaikutetaan mainitun artiklan mukaan seuraavien tavoitteiden saavuttamiseen: 1) ympäristön laadun säilyttäminen, suojelu ja parantaminen, 2) ihmisten terveyden suojelu, 3) luonnonvarojen harkittu ja järkevä käyttö ja 4) sellaisten toimenpiteiden edistäminen kansainvälisellä tasolla, joilla puututaan alueellisiin tai maailmanlaajuisiin ympäristöongelmiin, *ja erityisesti ilmastonmuutoksen torjuminen.*

Valiokunta toteaa, että lisäys korostaa ilmastohaasteen poliittista merkitystä ja kansainvälisen yhteistyön tarvetta, mutta ei sinänsä muuta unionin toimivaltaa tai toimivallan jakoa unionin ja jäsenmaiden välillä. Ilmastonmuutoksen haasteen mittavuuden korostaminen on perusteltua, sillä ilmastonmuutos näyttää etenevän nopeammin kuin tutkijat on ennakoineet. Uusin IPCC:n raportti vahvistaa entisestään tutkijoiden aiempia arvioita ilmastonmuutoksen toteutumisesta ihmisen toiminnan seurauksena ja vahvistaa, että lämpötilat ovat jatkaneet nousuaan lähes kaikkialla maailmassa. Sadan viimeisimmän vuoden aikana maapallon lämpötila on noussut keskimäärin 0,74 °C ja lämpeneminen on kiihtynyt viime vuosikymmeninä. Euroopan keskilämpötila on noussut lähes yhden celsiusasteen eli maailmanlaajuista keskiarvoa nopeammin. Ajalta, jolta lämpötilamittauksia on saatavilla, 15 lämpimintä vuotta on koettu viimeisimpien 20 vuoden aikana.

Valiokunta painottaa tässä yhteydessä, että vaikka ilmastonmuutoksen hillitsemisen haaste on mittava ja tavoite nyt mainitaan kansainvälisen yhteistyön osalta erikseen, tulee ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset erityisesti kestävä kehityksen edistämiseksi sisällyttää unionin politiikan ja toiminnan määrittelyyn ja toteuttamiseen samalla tavoin kuin tähänkin asti siten kuin tavoiteartikla (aik. 6 art. nyt 11 art.) velvoittaa. Ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi on tulevaisuudessa otettava käyttöön laajasti erilaisia toimenpiteitä, jotka saattavat olla myös ristiriidassa kestävä kehityksen muiden tavoitteiden, esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden suojelun kanssa. Ympäristöpolitiikassa tulee si-

ten tarkastella toimia kokonaisuutena kestävän kehityksen edistämiseksi.

Energiapolitiikan oikeusperustassa artiklassa 194 viitataan myös ympäristön säilyttämiseen ja sen tilan parantamiseen. Valiokunta korostaa, että ilmastonmuutoksen hillitseminen edellyttää tulevaisuudessa merkittäviä muutoksia energiahuollon rakenteeseen. Ilmastopolitiikan toteuttamisen kannalta on siten erittäin tärkeää, että unionin energiapolitiikalla pyritään muun ohella edistämään energiatehokkuutta ja energiansäästöä sekä uusiin ja uusiutuviin energialähteisiin perustuvien energiamuotojen kehittämistä. Energiavarojen hallinta säilyy edelleen kansallisessa päätösvallassa.

Lissabonin sopimuksella unionista tulee oikeushenkilö unionin korvatesa Euroopan yhteis-

sön. Valiokunta katsoo, että uudistus selkiyttää EU:n ulkoista kuvaa, kun unioni esiintyy kansainvälisissä suhteissa yhtenäisenä kokonaisuutena. Tämä ei kuitenkaan merkitse suurta käytännön muutosta nykyiseen, sillä Euroopan yhteisö on tällä hetkelläkin oikeushenkilö ja toimii kansainvälisissä suhteissa yhteisön toimivallan alalla jaetun toimivallan mukaisesti esimerkiksi ympäristöpolitiikassa.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 6 päivänä toukokuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Rakel Hiltunen /sd
vpj. Pentti Tiisanen /vas
jäs. Marko Asell /sd
Christina Gestrin /r
Tanja Karpela /kesk
Timo Kaunisto /kesk
Timo Korhonen /kesk
Petteri Orpo /kok

Sanna Perkiö /kok
Janne Seurujärvi /kesk
Tarja Tallqvist /kd
Kimmo Tiilikainen /kesk
Pauliina Viitamies /sd
Henna Virkkunen /kok
vjäs. Janina Andersson /vihr
Anne-Mari Virolainen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.